

ROZDZIAŁ 2

Rosyjskie „myślenie przestrzenia” – geneza i teraźniejszość

2.1. Odrodzenie geopolityki w Rosji

Analiza założeń i strategii rosyjskiej polityki zagranicznej (w tym założeń mocarstwowych) jest o tyle trudna dla ludzi Zachodu, że w naszym kręgu cywilizacyjnym słowo (mówione i pisane) ma inny wymiar niż na Wschodzie. Rosja jest tworem cywilizacyjnym ukształtowanym pod wpływem Bizancjum i panowania mongolskiego. W świecie aksjologicznego Wschodu słowa nie muszą bezpośrednio korespondować z rzeczywistością, nie są przypisane do niej na stałe. Co więcej, ich wymiar strategiczny to przede wszystkim maskowanie własnych celów i zamiarów. Służą zatem nie do opisu rzeczywistości i dostarczania wiarygodnej informacji, lecz przede wszystkim do dezinformacji. We wschodnim rozumieniu polityki istotne znacznie ma zatem wyłącznie rzeczywistość, a tutaj decyduje realna siła lub jej brak. Podpisane protokoły i wypowiedziane deklaracje są jedynie dodatkiem¹.

W związku z powyższym o wiele ważniejsza niż analiza oficjalnych dokumentów państwa rosyjskiego, przeznaczonych przede wszystkim dla pożądanego modelowania zagranicznej i wewnętrznej

¹ Por. <http://www.rmfm24.pl/tylko-w-rmf24/wywiady/kontrwywiad/news-sie-nkiewicz-slowa-putina-to-dowod-mentalnego-uszkodzenia-ros,nld,1352134> [dostęp: 12.01.2015].

opinii publicznej, jest analiza prac i wypowiedzi tamtejszych ośrodków eksperckich, analityków, badaczy, teoretyków i praktyków polityki zagranicznej, geopolityki i bezpieczeństwa. Dla oceny głównych wektorów obecnej polityki rosyjskiej szczególnie cenne są wypowiedzi i prace z końca lat 80. i z lat 90. XX w., wskazujące na istotne czynniki mające znaczenie w kreowaniu rosyjskiej strategii do połowy obecnego wieku.

Trudno zgodzić się z tezą, często wygłaszaną na łamach krajowych publikacji poświęconych polityce rosyjskiej, iż po 1991 r. u naszego wschodniego sąsiada zapanowała „ideowa pustka” czy też „ideologiczna próżnia”. Uważana analiza rosyjskiego dyskursu polityczno-ideowego i strategii politycznych prowadzi do zgoła odmiennych wniosków. Na potrzeby kształtowanego odbioru i modelowania postaw pożądaných wśród politycznie aktywnej części społeczeństwa rosyjskie elity decyzyjne już od końca lat 80. XX w. rozpoczęły angażowanie w dyskurs polityczny klasycznych koncepcji geopolitycznych i całego instrumentarium pojęć i obrazów (kodów) geopolitycznych².

Za pomocą doktryn geopolitycznych przedstawiana jest ciągłość imperialna Rosji: od Rusi Kijowskiej (w której upatruje się kolebki „cywilizacji rosyjskiej”) przez Wielkie Księstwo Moskiewskie, Imperium Rosyjskie, ZSRS po Federację Rosyjską. Pozytywnymi postaciami stają się tacy władcy i przywódcy, jak: Iwan IV Groźny, Piotr I Wielki, Katarzyna II, Feliks Dzierżyński czy Józef Stalin. Głównym wrogiem jest „zgniły moralnie Zachód”, ze Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią na czele. Misja dziejowa Rosji to „misja eurazjatycka”, polityczne zjednoczenie zachodniej Europy i Rosji (Unii Europejskiej i Unii Eurazjatyckiej). Bez analizy genezy i rozwoju rosyjskiej myśli geopolitycznej trudno jest zrozumieć tradycję i współczesność rosyjskiego imperializmu i dążeń mocarstwowych³.

² O rosyjskich koncepcjach geopolitycznych zob. J. Potulski, *Współczesne kierunki rosyjskiej myśli geopolitycznej*.

³ Por. *Czekam na Iwana Groźnego* (rozmowa Grzegorza Górnego z Aleksandrem Duginem), „Frona” 1998, nr 11–12; S. Karaganow, *Związek Europy: ostatnia szansa?*, „Gazeta Wyborcza”, 30.08.2010.